

האגדה על מותו של התמרן היבשתי

נגמ"ש סטרייקר בשירות מבצעי בעיראק

כל מי שטוען כי את מלחמות העתיד יכריעו באמצעות אש מדויקת מנגד ולא באמצעות תמרון יבשתי מוזמן לבדוק את תורות הלחימה ואת אמצעי הלחימה שמפתחים האמריקנים. יתברר לו כי הם מדגישים שרק שיתוף פעולה בין התמרון והאש ישיג הכרעה

ד"ר טל טובי

מרצה במחלקה להיסטוריה
כללית באוניברסיטת בר-אילן
ובמכללה לפיקוד טקטי

מבוא

מאז מלחמת המפרץ הראשונה (ינואר-פברואר 1991) פורסמו בישראל מאמרים רבים שניסו לברר אם תם עידן התמרון היבשתי. המאמרים האלה ניתחו את מבצע "סופה במדבר" וכן את העימותים שניהלה ארה"ב לאחר מכן - ובמיוחד את מבצע "כוח מאוחד" (Allied Force) ביוגוסלביה, את מבצע "חירות נצחית" (Enduring Freedom) באפגניסטן וכמובן את המלחמה האחרונה בעיראק ("חירות עיראק" - Iraqi Freedom).

המסקנות שאליהן הגיעו כותבי המאמרים הן שונות - בהתאם לעמדותיו ולתפיסותיו של כל כותב. בצורה כללית ניתן למיין את המסקנות בהתאם לעברם הצבאי של המחברים: אנשי חיל האוויר טענו כי תם עידן התמרון היבשתי, ואילו אנשי היבשה (ובמיוחד אנשי השריון) טענו כי עדיין לא הקיץ הקץ על התמרון. כל הכותבים הסיקו את מסקנותיהם בעקבות מהלכים שיזמו האמריקנים, אך אף לא אחד מהם שאל את עצמו את השאלה המרכזית: מהו מקומו של התמרון היבשתי בחשיבה ובתורת הלחימה של האמריקנים? כמו כן איש מהכותבים בישראל לא בדק כיצד בונים האמריקנים בימים אלה את הכוח שלהם - תהליך שאותו הם מכנים בשם "טרנספורמציה" (Transformation)¹ - בהקשר של התמרון היבשתי.

מטרת המאמר הזה היא לבחון את התיאוריות האמריקניות ובהתאם לכך להגיע למסקנות בנוגע לעתידו של התמרון היבשתי. וזה יהיה גם חידושו של המאמר. הבסיס התיאורטי של המאמר הוא ניתוח תורת הלחימה הרשמית של הצבא האמריקני (FM 100-5 Operations) במהדורתה מ-1993 וכן ניתוח של תוכניות המחקר, הפיתוח וההצטיידות של צבא ארה"ב.²

FM 100-5 Operations

מהדורת 1993 של FM 100-5 מציינת את סופם של תהליכי החשיבה והלמידה המערכתיים שעבר צבא ארה"ב לאחר מלחמת וייטנאם. בבסיס תורת הלחימה עמדה כוונת ארצות הברית לנסות לעצור את מסות השריון של ברית ורשה במרכז אירופה בלי להשתמש בנשק גרעיני טקטי, שכן לכולם היה ברור שההסלמה משימוש בנשק גרעיני טקטי לשימוש בנשק גרעיני אסטרטגי תהיה מהירה מאוד. הניסיון לעצב תורת לחימה חדשה היה לב ליבן של הרפורמות שבהן החל ראש המטות המשולבים של הצבא גנרל קרייטון אברמס (Abrams) לאחר פינוי הכוחות האמריקניים מווייטנאם (פברואר 1973). לעיצוב הדוקטרינה של צבא ארה"ב תרמו רבות לקחי מלחמת יום הכיפורים, ובמיוחד לימוד הלקחים מהלחימה בגזרה הדרומית ברמת הגולן.³ מלחמת יום הכיפורים הייתה עימות רחב היקף בין

שני צדדים שהיו מצוידים בנשק מודרני שהיה גם בידיהם של כוחות נאט"ו ושל כוחות ברית ורשה. שמעון נווה טוען כי הניסיון הישראלי במלחמת יום הכיפורים, שבו ראו האמריקנים מופת ללוחמה מודרנית ולמבצעי שריון, רק פגם ביכולתם לחקור את האופי המערכתי של הלוחמה המודרנית.⁴ הטענה הזאת שגויה מיסודה.⁵ המלחמה הביאה את מפקדי הצבא האמריקנים להכרה כי אין להתעלם מהצורך לשנות את מבנהו הארגוני של צבא ארה"ב ואת תורת הלחימה שלו. יתר על כן, אף שבתחילה ניסו קבוצות החשיבה האמריקניות למצוא פתרונות טכנולוגיים לחזית באירופה, הרי בסופו של דבר הולידה החשיבה התורתית בעקבות מלחמת יום הכיפורים את תורת הקרב היבשתי המשולב (Air-Land Battle - ALB).

המלחמה של צה"ל ברמת הגולן במלחמת יום הכיפורים ניסו האמריקנים ללמוד כיצד על נאט"ו להילחם נגד פלישה אפשרית של כוחות ברית ורשה למרכז אירופה

בשנים שלאחר מלחמת יום הכיפורים נשלחו קציני שריון אמריקנים לבחון וללמוד את לקחי המלחמה. בין הקצינים האלה היה גנרל דון סטארי (Starry), שב-1976 מונה למפקד קורפוס 5 במערב-גרמניה. הקורפוס הזה הוצב בנקודה הפגיעה ביותר במערב אירופה, ליד העיר הגרמנית קאסל, שם - כך העריכו האמריקנים - ירכזו הסובייטים את המאמץ העיקרי שלהם לפרוץ לעומק השטח של נאט"ו ("פרצת פולדה"). סטארי ניסה להבין כיצד נכשלו הסורים לכבוש את רמת הגולן - או לפחות את חלקה הדרומי - אף שהיו מצוידים במיטב אמצעי הלחימה הסובייטיים, נהנו מעדיפות מספרית באמצעי לחימה ובכוח אדם ונלחמו לפי הדוקטרינה הסובייטית. למעשה ניסה סטארי ללמוד מהמלחמה ברמת הגולן כיצד על נאט"ו להילחם נגד פלישה אפשרית של כוחות ברית ורשה למרכז אירופה.⁶ הלקח העיקרי שלו היה כי יחסי הכוחות בפתחה אינם קובעים את התוצאה הסופית, והעובדה שלסורים היו עתודות בעומק לא הועילה להם כלל. הלקח השני היה שנטילת יוזמה התקפית טקטית - גם בתנאי נחיתות ברמה האסטרטגית - יכולה להקנות ניצחון. מסקנה נוספת של סטארי הייתה כי יש לעבך ולשלב בעומק שטחו של האויב את ההתקדמות המסודרת של דרגי ההמשך הלוחמים ושל דרגי הלוגיסטיקה. ב-1973 הוקם פיקוד האימונים ותורת הלחימה

(TRADOC - Training and Doctrine Command). התפקיד שהוטל עליו היה לארגן את מערכת האימונים וההדרכה של כוחות היבשה, לפתח מודלים ארגוניים (ובכלל זה של מבנה הכוח ושל בניין הכוח), להגדיר דרישות לאמצעי לחימה ולפתח תורות לחימה.⁷ גנרל דה-פואי (DePuy), מפקדו הראשון של TRADOC, הסיק שלוש מסקנות עיקריות ממלחמת יום הכיפורים:

- שדה הקרב הפך לקטלני יותר.
- הלחימה המודרנית תובעת שיתוף פעולה בין-חילי ובין-זרועי הדוק יותר.
- האימון הטקטי עשוי להיות ההבדל בין הצלחה לכישלון, כלומר תוצאות המלחמה תלויות באיכות הלוחמים ולא באיכותם של אמצעי הלחימה.⁸

המסקנה השלישית הוסקה לאחר שצבא ארה"ב העריך כי מבחינה טכנולוגית היה שוויון בין פלטפורמות הלחימה של הצדדים הלוחמים במלחמת יום הכיפורים.

בעקבות המסקנות האלה החלו דה-פוי, מפקד TRADOC, וסטארי, מפקד קורפוס 5, לבנות תורת לחימה חדשה שתאים לאופיו החדש של שדה הלחימה ותאפשר לנצח - או לפחות לבלום - את הכוחות הסובייטיים באירופה בלי להשתמש בנשק גרעיני. בגבשם את תורת הלחימה החדשה הביאו דה-פוי וסטארי בחשבון ששדות הקרב בגולן ובסיני היו רוויים בטילי נ"מ ובתותחי נ"מ מונחי מכ"ם, וכי אלה הקשו מאוד על יכולתו של חיל האוויר הישראלי להגיש סיוע אווירי קרוב לכוחות היבשה.

ב-1976 פירסם TRADOC דוקטרינה צבאית חדשה שנקראה "הגנה פעילה" (Active Defense). הדוקטרינה הזאת התבססה על הגותו של קלאוזוביץ המקדשת את עקרונותיו של קרב ההגנה. "ההגנה הפעילה" אמורה הייתה לתת מענה לתפיסה המבצעית הסובייטית שהתבססה על גלים של התקפות משוריינות מתואמות. תורת "ההגנה הפעילה" גרסה כי יש לשמור על הכוח המגן ולתקוף את האויב בעומק המערכים שלו באמצעות השגת הפתעות טקטיות. המטרה הכללית של "ההגנה הפעילה" הייתה לעצור את התקדמות הכוח הסובייטי תוך השמדת כוח משורייני רב ככל האפשר כדי לאפשר לכוח המגן להתארגן לפני שיגיע גל ההתקפה הבא.

דוקטרינת "ההגנה הפעילה" זכתה לביקורות נוקבות בצבא ארה"ב. הטענה העיקרית נגדה הייתה שמדובר למעשה בטקטיקה שנועדה למנוע מפלה יותר מאשר להשיג ניצחון והכרעה.⁹ בעקבות הביקורת הזאת החל צבא ארה"ב לחשוב על תורת לחימה אחרת שתאפשר להשיג ניצחון - וזוהי בעצם החשיבות העיקרית של דוקטרינת "ההגנה הפעילה"

ושל הביקורת שנמתחה עליה.

אחד האישים החשובים ביותר שעסק בפיתוח תורת לחימה חדשה היה גנרל סטארי, שהחל לחשוב על דרכי לחימה חדשות לאחר שקיבל לידי את הפיקוד על קורפוס 5. מול הקורפוס האמריקני ניצבו ארבע ארמיות שריון של כוחות ברית ורשה שהיו ערוכות להתקפה בשלושה גלים גדולים. לדעת סטארי, דוקטרינת ההגנה הפעילה הייתה יכולה לעצור את גל ההתקפה הראשון, אך לכוחות האמריקניים לא היו די כוחות להמשיך לנהל קרב בלימה ואף לצאת למתקפה נגד שני הגלים שלאחר מכן. סטארי הגיע למסקנה כי עליו למצוא דרך לפגוע בכוחות המשוריינים הנמצאים בעומק ולמנוע מהם להגיע לקו החזית. את רעיונותיו המשיך לגבש כאשר מונה למפקד TRADOC במהלך 1977.¹⁰

לתורת הלחימה התיאורטית שגיבש סטארי נוספו היבטים מעשיים עם תחילת פיתוחם של אמצעי לחימה חדשים. על פיתוחם של אמצעי הלחימה האלה החליט ראש המטות המשולבים אברמס בשלהי כהונתו. תוכנית הפיתוח כונתה "חמשת הגדולים" (The Big Five), אף שבמסגרתה פותחו שבעה אמצעי לחימה חדשים: טנק מערכה כבד (M-1 אברמס), נגמ"ש לחימה לחי"ר (M-2/M-3 ברדלי), מסוק קרב (AH-64 אפאצ'י), מסוק סער (UH-60 בלקהוק), טיל נ"מ (HIM-104 פטריוט). לרשימה של חמשת אמצעי הלחימה האלה יש להוסיף את מטוס התקיפה שנועד לשמש לציד טנקים (A-10 Thunderbolt) ואת משגר הרקטות (MLRS). המגוון הזה של אמצעי לחימה איפשר לממש את תורת הלחימה החדשה.

ב-1982 עודכן ה-FM 100-5 וכלל שתי דרכי פעולה כדי לפגוע בגלי ההתקפה העורפיים של הכוחות הסובייטיים: הדרך הראשונה היא ירי מדויק לטווחים ארוכים באמצעות רקטות MLRS, מסוקי אפאצ'י ומטוסי A-10 וכן ביצוע התקפות בעומק מערכי האויב באמצעות כוחות רגלים מובחרים אשר מונחתים באמצעות מסוקי סער (UH-60). במהלך 1974 הקים הצבא שני גדודי ריינג'רס כדי שיבצעו - במקרה של עימות בעצימות גבוהה - משימות סער מובחרות בעומק שטחו של האויב, ובמיוחד יפגעו במטרות אסטרטגיות: פיקוד, שליטה ותקשורת, מערכי לוגיסטיקה, מתקני תשתית ואמצעי תחבורה.¹¹ תקיפת מטרות כאלה - כך העריכו האמריקנים - תיצור פערים במערכי האויב ותשמש בסיס לפיתוח מתקפת נגד משוריינת.

הדרך השנייה היא לזהות מהר ככל האפשר את הפערים במערכי האויב ולפתוח במתקפת נגד משוריינת כבדה (באמצעות טנקי M-1) ובסיוע כוחות אוויר טקטיים (מטוסי A-10, מסוקי AH-64) ואש מרחוק (רקטות MLRS).

הצורך לתקוף את האויב בעומק מערכיו חייב התבוננות מערכתית רחבה יותר, מעבר לנקודת המבט של מפקדת הקורפוס - כלומר התבוננות מעבר לרמה הטקטית של קו החזית. יכולת כזאת הייתה רק בידי חיל האוויר, ולפיכך החלו מעצבי תורת הלחימה ב-TRADOC לבחון את הדרכים שבהן ניתן לשלב את חיל האוויר במערכה. תורת הלחימה שהחלה להתגבש הייתה למעשה ראשיתה של השילוביות הבין-זרועית (Jointness).

במהלך 1979 החלה לפעול ב-TRADOC קבוצת חשיבה בשיתוף עם הפיקוד של חיל האוויר הטקטי (Tactical Air Command) כדי לפתח תורת לחימה משותפת. הכוונה הייתה לפתח דרכים ושיטות להשמדת מערכי הנ"מ של האויב כדי לאפשר לחיל האוויר לפעול בחופשיות יחסית, כך שיוכל להשמיד את דרגי ההמשך של הסובייטים. אומנם מהדורה מעודכנת של ה-FM 100-5 פורסמה כבר ב-1982, עוד לפני שגובשו מסקנותיה של עבודת המטה המשותפת, אך זו המשיכה בעבודתה, וב-1984 היא גיבשה תורה לשיתוף פעולה בין חיל האוויר לכוחות היבשה על-פי העקרונות של הקרב היבשתי המשולב. חיל האוויר הפך לחלק בלתי נפרד מקרב היבשה, והוא שולב בהתקפה על מטרות מעבר

בעקבות התפרקות בריה"מ עברו האמריקנים מתפיסה של פריסה קדמית לתפיסה של כוחות משלוח, דהיינו לתפיסה של כוח שבסיסו בארה"ב ושמשוגל להגיע לכל מקום בעולם במהירות רבה

לטווח ההתעניינות המבצעי של הקורפוס.

תורת הלחימה של חיל האוויר במסגרת הקרב היבשתי המשולב נקראה "אמנעה אווירית של שדה הקרב (Battlefield Air Interdiction).¹² משימתו העיקרית של חיל האוויר - כך קובעת התורה הזאת - היא לבודד את כוחות האויב הנמצאים בקו החזית ולמנוע הגעת תגבורות אליהם - בין היתר באמצעות השמדתם של כוחות אויב העושים את דרכם לקו החזית. המשמעות של העמקת שדה הקרב באמצעות חיל האוויר הייתה שהמערכה נוהלה לא רק נגד הגל הראשון, אלא גם נגד מערכי האויב בעורף (הגלים השני והשלישי) ובכלל זה גם מערכות הפיקוד והשליטה שלו והמערכות הלוגיסטיות. העמקת שדה הקרב חייבה שימוש בחימוש מדויק ובעל טווח ארוך כדי להשמיד את כוחות העתודה. מדובר היה בשימוש בטכנולוגיות חדשות לפגיעה מדויקת במטרות, שקודם לכן יועדו

לפגיעה באמצעות כלי נשק גרעיניים.

השילוב הזה של אמצעי לחימה חדשים עם שילוביות בין-זרועית, מערכת אימונים ושינויים ארגוניים ותורתיים היה - לדעת מעצבי הדוקטרינה האמריקנים - הנוסחה לבלום את הסובייטיים בלי להשתמש בכלי נשק גרעיניים.

התפתחות ה-FM 100-5 בין 1982 ל-1993 הייתה למעשה השלב השני בתהליך הטרנספורמציה בצבא ארה"ב. ב-1991 שוב עודכנה הדוקטרינה, וקרב האוויר-יבשה (ALB) הפך להיות תורת הלחימה הרשמית של הצבא. זו הדגישה את הצורך במבצעים משותפים של הזרועות השונות ובביצוע מתקפות מתואמות ובקרת ביצוע בזמן אמת. כבר במהדורה הזאת אנחנו מוצאים את התאמתה של תורת הלחימה האמריקנית למציאות הפוליטית העולמית החדשה, שבאה לידי ביטוי בסיומה של המלחמה הקרה ובהתפרקותה של בריה"מ.¹³

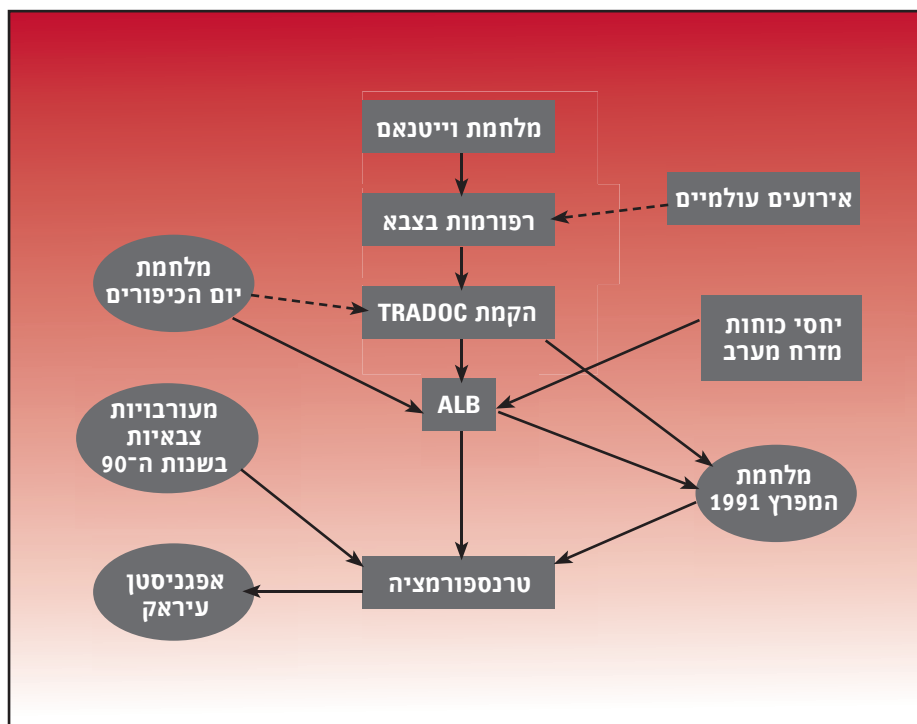
שנתיים לאחר תום המלחמה, ב-1993, הוכנס עדכון נוסף בתורת הלחימה האמריקנית. כינונו של סדר עולמי חדש הבהיר לאמריקנים כי השתנה ההקשר הפוליטי-אסטרטגי שבמסגרתו יופעלו בעתיד כוחותיה הצבאיים של ארה"ב. התסריט של מתקפה רחבת היקף של כוחות ברית ורשה במרכז אירופה מול מגננה של נאט"ו פינה את מקומו למגוון תסריטים, שבהם צריכה ארה"ב להיות מסוגלת להתערב בכל מקום בעולם. לכן מהדורת 1993 מגדירה את פעולות הצבא האמריקני בעידן שלאחר המלחמה הקרה ומעניקה חשיבות רבה ליכולתו לפעול בכל מקום ולעבור במהירות מסוג עימות אחד לאחר. כדי לעמוד בכך - קובעת מהדורת 1993 - עליו לדעת להתאים את עצמו למציאות הפוליטית והגיאוגרפית החדשה ולהעביר את ההתמקדות מאירופה לכל רחבי העולם - בין היתר באמצעות מעבר מתפיסה של פריסה קדמית¹⁴ לתפיסה של כוחות משלוח, דהיינו לתפיסה של כוח שבסיסו בארה"ב ושמשוגל להגיע לכל מקום בעולם במהירות רבה.¹⁵

תרשים 1 מציג בקיצור את תהליך הבנייה של הכוח האמריקני מאז הסתיימה מלחמת וייטנאם.

מהדורת 1993 של FM 100-5

האסטרטגיה החדשה שנגזרה מהסדר העולמי החדש נועדה לתת תשובה לסוגים רבים של עימותים, ובהם התערבות צבאית שלא במסגרת מלחמה (Military Operation Other Than Mootw - War). חידוש נוסף של מהדורת 1993 הוא התייחסות למרחב לחימה הממוזג בתוכו את ממדי האוויר והיבשה בתמרון המערכתי והטקטי. ההרחבה הזאת נובעת מהתפשטות שדה הקרב בכל הממדים הפיזיים לרבות החלל והמרחב האלקטרומגנטי.¹⁶ כלומר, המהדורה הזאת היא

תרשים 1: תהליך הבנייה של הכוח האמריקני מאז תום מלחמת וייטנאם

של האויב באמצעות תיאום אש ישירה ועקיפה מאמצעי לחימה קרקעיים ומפלטפורמות אוויריות וימיות. תפקידו של חיל האוויר האסטרטגי הוא אמנעה אווירית (Air Interdiction - AI),²² כלומר לפגוע במטרות הפיקוד והשליטה של האויב, לפגוע בכוחות הלוגיסטיקה וכן לחסום את הגעתן של תגבורות.

בסביבה המיידית של שדה הקרב, ברמה הטקטית והמערכתית, על חיל האוויר לספק סיוע אווירי קרוב (Close Air Support - CAS). המשימות האלה יוטלו בדרך כלל על כוחות האוויר של הצבא ובעיקר על מסוקי התקיפה.²³ יחד עם זאת, ההתפתחויות הטכנולוגיות, ובמיוחד פיתוח החימוש המונחה באמצעות GPS, הביאו לכך שגם הכוחות של חיל האוויר האסטרטגי ישמשו פלטפורמות לסיוע אווירי קרוב. למשל באפגניסטן ובעיראק שימשו מפציץ הענק B-52 וכן המפציצים B-1 ו-B-2 למשימות של סיוע אווירי קרוב.²⁴ ה-FM 100-5 מתווה גם את שיתוף הפעולה בין כוחות היבשה לבין כוחות הצי (אין הכוונה לכוחות המרינס). הים מאפשר ממד פעולה נוסף הן בהנחתת כוחות יבשה במבצעים אסטרטגיים ומערכתיים והן בהפעלת מבצעים אוויריים מהים.²⁵ המסקנה היא אפוא שניתן לבנות מערכת שיתוף הכוללת בתוכה את שלוש הזרועות המרכזיות של הכוחות המזוינים של ארה"ב. כמו כן כולל המודרך הנחיות לשיתוף פעולה בממד החלל ולהפעלת כוחות מיוחדים.

מעבר לכוחות משלוח²⁶

מהדורת 1993 של FM 100-5 (Operations) עוסקת גם בהפעלת כוחות בהיקף גדול בכל מקום ובכל זמן.²⁷ היא קובעת שהבסיס של כוחות המשלוח הוא יחידות של חי"ר קל בגלל כושרן האסטרטגי להתפרס במהירות.²⁸ ביכולתן של היחידות האלה ליטול את היוזמה בשלב מוקדם, להשתלט על שטחים חיוניים ולהחזיק בהם עד שיגיעו הכוחות הכבדים.²⁹ עוצמת האש של יחידות החי"ר האלה נובעת מיכולת ההטסה של פלטפורמות מסייעות כגון טנקי שרידן (M551A1), נגמ"שי ברדלי (M2/3) ותותחים נגררים (105 מ"מ) ו-MLRS וכן מסוקי קרב למשימות של סיוע אווירי קרוב.

עם זאת אין להתעלם מהעובדה כי גם כוחות המשלוח פועלים במתכונת של שיתוף פעולה בין-זרועי. כבר ברמת הפריסה המהירה אנו יכולים למצוא שיתוף פעולה בין-זרועי, למשל באמצעות סיוע אווירי ממטוסים הנמצאים על נושאות מטוסים (כפי שהיה באפגניסטן). בהמשך אמורים הכוחות הקלים להיות מתוגברים באמצעות כוחות משוריינים וממוכנים כבדים יותר שיגיעו בהישט (Sealift). אומנם מבצעים מוטסים (Airlift) מאפשרים

בשנות המלחמה הקרה הייתה לארה"ב רק דיוויזיה אחת לפריסה מהירה ברמה האסטרטגית - הדיוויזיה המוסטת^{18, 82}. אך בעידן שלאחר מכן היה על הצבא כולו להיות מוכן לפריסה מהירה באזורי מבצעים, כפי שיקבע הדרג המדיני. הגישה הזאת הושפעה משתי התפתחויות מקבילות: הראשונה היא קיצוצי תקציב שצימצמו את הכוחות שבפריסה קדמית. השנייה היא הראייה הגלובלית של ארה"ב, שלפיה עשוי הצבא למצוא את עצמו פועל במקומות שונים שבהם אין לארה"ב בסיסי פריסה קדמיים או שישנה סכנה שהבסיסים האלה יותקפו.

מהדורת 1993 של FM 100-5 כוללת שלושה תחומים מרכזיים שעניינם הוא הטרנספורמציה, דהיינו תהליך בניין הכוח של ארה"ב בעתיד:¹⁹

1. שיתוף פעולה בין-זרועי (Jointness).
2. מעבר לכוחות משלוח (Expedition Forces).
3. לוחמה מרוכזת רשת (Network Centric Warfare).

להלן יוצג כיצד התחומים האלה באים לידי ביטוי ב-FM 100-5.²⁰

שיתוף פעולה בין-זרועי

מהדורת 1993 קובעת כי זרוע היבשה תפעל במסגרת צוות משולב, כך שאויב שינסה לחמוק ממאמציה של זרוע אחת יחשוף את עצמו להתקפה של הזרוע האחרת.²¹ למעשה זוהי המהות של הקרב היבשתי המשולב: כוחות היבשה ישבשו את יכולת התגובה

הראשונה שבוחנת את המהות של לוחמת המידע (Information Warfare) ומנסה להגדיר כיצד יש לשלב מבצעי מידע בדוקטרינת הקרב היבשתי המשולב.

הטכנולוגיה היכולה להיות בשימוש הצבא מוגדרת במסמך "מכפילת כוח", ונטען כי על תורת הלחימה לשקף את הטכנולוגיות החדשות ואת הפוטנציאל העתידי שלהן. כמו כן ניתן למצוא במהדורה הזאת את השפעת הצי בהקשר של לוחמה מרוכזת רשת (Network Centric Warfare). אם שילוב הטכנולוגיה החדשה בתוך תורת הלחימה הוא מכפיל כוח, הרי מכפיל כוח נוסף הוא שילוב של אמצעי הלחימה ושל הטכנולוגיה למערכת אחת.¹⁷

כבר במהדורת 1993 היה ברור למעצבי המדיניות האמריקנים כי האיומים על ארה"ב הם מעורפלים ולא ברורים - בניגוד למצב ששרר בתקופת המלחמה הקרה. עדכון הדוקטרינה קובע כי על ארה"ב להיערך למגוון רחב של איומים ולהכין את כוחות הצבא, ובמיוחד את זרוע היבשה (Army), לפעול בכל מקום ובכל סוג של איום במסגרת כוח רב-זרועי (Joint Operations) או במסגרת קואליציה רב-לאומית (Coalition Operations). השינויים הפוליטיים הכבירים שהתרחשו לאחר המלחמה הקרה הביאו לראשית המחשבה בנוגע לכוחות משלוח. בעבר עסקו בכך בעיקר המרינס, אך התמורות חיייבו את הצבא כולו לעסוק בכך ולפתח תורת לחימה מתאימה.

הפתיחה של המערכה היא דוגמה מצוינת לשיתוף פעולה בין־זרועי. בהתקפה השתתפו מטוסים מכל הזרועות ובכלל זה כוחות האוויר של פיקוד הכוחות המיוחדים. אך שילוביות מחייבת שיתוף פעולה הדוק בין כוחות קרקע, לכוחות אוויר וים, ומהדורת 1993 מעלה על נס את חשיבותו של שיתוף הפעולה הזה.

בניין הכוח העתידי של צבא ארה"ב

לסיום יש לבחון את תוכניות הפיתוח והרכש של צבא ארה"ב לעתיד. בחינת התוכניות האלה יכולה להבהיר אם הצבא עדיין מעריך כי ישנו צורך בתמרון יבשתי במבצעים עתידיים.

כוחות היבשה של ארה"ב נוקטים כיום גישה תלת־מסלולית לתהליך הטרנספורמציה שעוברת כל המערכת הצבאית האמריקנית. המסלול הראשון עוסק במודרניזציה של הכוחות "המסורתיים", קרי כוחות השריון המסיביים המבוססים על טנקי האברמס והמסתייעים בנגמ"שי הברדלי. המסלול השני והשלישי מובילים להכנסתם לשירות מבצעי של כוחות משלוח לפריסה מהירה.

עיקרו של המסלול השני מבוסס על צוותי קרב חטיבתיים סטרייקר (Stryker Brigade Combat Teams - SBCT), שהפלטפורמה העיקרית שלהם היא ה־LAV (Light Armored Vehicle).³²

צוותי הקרב החטיבתיים האלה מוגדרים "יחידות בינוניות הניתנות לפריסה מהירה". עוצמת האש של חטיבת סטרייקר גדולה יותר מזו של דיוויזיות חי"ר קל או דיוויזיה מוטסת, אך היא אינה כבדה ועתירת לוגיסטיקה כדיוויזיות השריון והחי"ר הממוכן. צוותי הסטרייקר הם למעשה מעין כוח ביניים לקראת הכוח העתידי שנקרא "הכוח האובייקטיבי". הכוח העתידי נועד למזג את הניידות, את אפשרויות הפריסה ואת יכולת הקיום של חטיבות הסטרייקר עם יכולת הקטל והשרידות של הדיוויזיות הכבדות.³³

במילים אחרות: מעיון בתוכניות לבניין הכוח של צבא ארה"ב אנו רואים כי מושם בהן דגש על כוחות ניידים ומתמרנים. אלה אמורים להכריע את האויב במהירות בשיתוף פעולה עם כוחות אחרים. יתר על כן, בהנחות של ראשי המטות המשולבים (Joint Vision 2020) ניתן לראות כי הכוחות המזוינים שוקדים על שיפורו של מרכיב התמרון בתוך מכלול הגורמים שיביאו את כוחות ארה"ב לשלוט בשדה הקרב. התמרון השולט (Dominance Maneuver) מוגדר כך: "היכולת של הכוחות האמריקניים לנוע במהירות בכל מקום שייבחר כדי להשיג את היעדים האופרטיביים ולהכריע כל אויב פוטנציאלי". העליונות במידע תתמוך ביכולת לבצע תמרון באמצעות תיאום בין כוחות מרוחקים וכן באמצעות השגת מידע בזמן אמת על סדרי הכוחות,

מפציץ אסטרטגי B-52 | במלחמת אפגניסטן העניקו המפציצים האלה סיוע אווירי קרוב לכוחות היבשה האמריקניים - בהתאם לעקרונות השילוביות

בניגוד למה שכותבים פרשנים שונים, צבא ארה"ב אינו חושב במושגים של קרב יבשתי המנותק מהממד האווירי

ברמה הטקטית והאופרטיבית - קובע המדריך - יועברו הממצאים במהירות הגבוהה ביותר לכוחות הרלוונטיים, ועל אלה מוטלת המשימה לפגוע במטרות שנבחרו ומאוחר יותר להעריך את מידת הנוק. מובן שהחוליה המקשרת בין האיסוף לבין הדרג היורה היא מערכות פיקוד ושליטה יעילות המתאמות בין כל הגורמים. במהדורת 1993 אנו מוצאים את לוחמת הרשת בראשית התפתחותה, ויש בה ניסיון לשפר את המערכת בעקבות לימוד הלקחים ממלחמת המפרץ הראשונה.

מהדורת 1993 הפכה באופן סופי את הקרב היבשתי המשולב לתורת הלחימה הרשמית של צבא ארה"ב. התורה הזאת משלבת את כל הזרועות של הכוחות המזוינים האמריקניים לכלל מכונת מלחמה אדירה המסוגלת לפעול בכל ממד. דרך ארוכה עברו הכוחות האמריקניים ממבצע הנפל לחילוץ בני הערובה האמריקנים באיראן (Operation Eagle Claw) ועד למלחמת המפרץ הראשונה. השמדתה של מערכת ההגנה האווירית של עיראק בליל

הגעה מהירה לזירת הלחימה, אך היכולת לשנע באמצעותם אספקה וציוד היא מוגבלת. לעומת זאת המבצעים המושטים, האיטיים, מאפשרים לשנע כמויות גדולות של אספקה, ובכלל זה ציוד כבד וכל מערכת נשק שנדרשת. בכך משלים ההישג את ההישג.³⁰

לוחמה מרוכזת רשת

מהדורת 1993 של FM 100-5 (Operations) מתייחסת ללוחמה מרוכזת הרשת בהקשר של אמצעי תצפית וסיור (Reconnaissance and Surveillance).³¹ יש לזכור שהמושג הזה היה בתחילה פרי מחשבתו של הצי בלבד, ורק בסוף שנות ה־90, ובמיוחד עם פרסום מסמך ההנחיות של מחלקת ההגנה בשלהי 2001 (QDR 2001), הפך המושג הזה להיות שגור בכל הזרועות. תהליך איסוף המידע ייעשה בעזרת כל סוגי החישה הנמצאים בשימוש של ארה"ב. אלה יוצבו על פלטפורמות מוטסות באוויר ובחלל, על פני השטח ומתחתיו (הכוונה היא בעיקר למרחב התתי־ימי). משימות האיסוף והתצפית יכולות לשמש להערכת כוונותיו של היריב עוד בזמן שלום וכן לשמש לאיתור מטרות ויעדים לתקיפה בזמן מלחמה.

משימות התצפית והסיור מיועדות לכל הרמות - החל ברמה האסטרטגית וכלה ברמה הטקטית.

על מיקומו ועל יכולתו של האויב. בעזרת העליונות הזאת מסוגל מפקד הכוחות ברמה המערכתית לתאם את מגוון הכוחות העומדים לרשותו לכדי מתקפה מכריעה מתואמת ורב־ממדית.³⁴

אך הנקודה החשובה ביותר היא החשיבה המערכתית הרב־ממדית של צבא ארה"ב. בניגוד למה שכותבים פרשנים שונים, צבא ארה"ב אינו חושב במושגים של קרב יבשתי המנותק מהממד האווירי. החשיבה הצבאית האמריקנית מדברת היום במונחים של שילוביות בין־זרועית, והמונח שילוביות הוא העומד במרכזה של החשיבה הצבאית כמו גם בבניין הכוח. במושג הזה אין הכוונה לסיוע אווירי שמעניקים מסוקי אפאצ'י של הצבא לכוחות המשוריינים של הצבא, אלא, למשל, לסיוע אווירי קרוב שיתנו המפציצים האסטרטגיים של חיל האוויר לצוותים של הכוחות המיוחדים של הצבא הנמצאים על הקרקע, לסיוע אווירי שיעניק לפלוגת מרינס מטוס מהזרוע האווירית של הצבא, או שחילים מהצבא יתאמו מתקפת טילי שיוט מפלטפורמות ימיות הנמצאות מרחק של מאות ק"מ מהם.

הגדרת המילון למונחי צבא וביטחון של משרד ההגנה האמריקני (Joint Publication 1-02) לערך Joint היא: פעולות, מבצעים, ארגונים וכיו"ב שבהם מעורבות שתי זרועות (למשל הצבא והצי) או יותר. לכן כל דיון חד־ממדי המנסה לבחון את עתידו של התמרון היבשתי בלי לעסוק בממדים האוויריים של השילוביות הופך ללא רלוונטי.

על־פי הדוקטרינה שעליה מבוססת הטרנספורמציה יש לבנות כוחות שהם מפוצלים ביסודם, אך פועלים בשיתוף פעולה מלא (Jointness). כל הכוחות האלה צריכים להיות מחוברים לרשת מרכזית אחת (Network Centric Warfare) ולהיות מסוגלים להשיג עליונות מכרעת ולהפעיל שפע של אמצעים בכל התחומים של מרחב הלחימה. המימוש של אסטרטגיית הטרנספורמציה מחייב גם שינויים ארגוניים בכל מחלקת ההגנה - בדרג הצבאי כמו גם בדרג האזרחי. על האסטרטגיה ליצור צירופים חדשים של תפיסות ושל יכולות כדי לנצל את היתרון הטכנולוגי של ארה"ב ולהגן על נקודות תורפה שאותן יכול לנצל אויב אסימטרי. תוך כדי תהליך הטרנספורמציה שעובר צבא ארה"ב לא נעשית כלל ההבחנה בין כוחות מתמרנים לבין חימוש מונחה מדויק הנורה מרחוק, אלא התפיסה היא ששיתוף פעולה בין התמרון והאש יביאו את ההכרעה, וכל מרכיב תורם את חלקו להכרעת האויב. לפיכך כל הדיון על סיום תפקידו של התמרון היבשתי להכרעת שדה הקרב בעתיד כלל אינו רלוונטי, אם בוחנים את הדוקטרינה ואת התוכניות לבניין הכוח של ארה"ב.

מקורות

1. לסקירה על הטרנספורמציה ראו: Donald H. Rumsfeld, "Transforming the Army", *Foreign Affairs* 81, 3, 2002
2. אומנם FM 100-5 Operations עודכן ביוני 2001 (FM 3-0 Operations), אך בעיון מעמיק בו לא נמצאו שינויים מהותיים לעומת הנוסח הקודם.
3. לדעה המפחיתה מחשיבותה של מלחמת יום הכיפורים על המחשבה הצבאית האמריקנית ראו: שאול ברונפלד, "מעטים מול רבים - השפעות לקחי מלחמת יום הכיפורים על צבא ארה"ב", *מערכות* 403-404, 2005, עמ' 75-87. כך או כך, אין ספק שללימוד הלקחים ממלחמת יום הכיפורים הייתה השפעה על צבא ארה"ב.
4. שמעון נווה, *אמנות המערכה - התהוותה של מצוינות צבאית*, מערכות, תל־אביב, 2001, עמ' 208
5. לביקורת נוקבת על ספרו של נווה הן מהבחינה המתודולוגית והן מהבחינה ההיסטורית ראו: <http://www.militaryhistory.nu/critiques/PDF/naveh.pdf>
6. Clayton R. Newell, "The Development of Operational Art", in: John E. Jessup and Louise B. Ketz (eds.), *Encyclopedia of the American Military*, New York, 1994, p. 1,244
7. ריצ'רד מ' סוויין, "קרב האוויר-יבשה", בתוך: אמ"ץ תה"ד - תצפית: *הלכי מחשבה בצבאות העולם*, מס' 26, 2000, עמ' 4
8. Harry G. Summers, "The Army after Vietnam", in: Kenneth J. Hagan and William R. Robert, (eds.), *Against All Enemies*, New York, 1986, 363
9. סוויין, *קרב האוויר-יבשה*, עמ' 17
10. John L. Romjue, *American Army Doctrine for the Post-Cold War*, Washington D.C., 1997, p. 16
11. John D. Lock, *To Fight with Intrepidity 11 - The Complete History of the U.S. Army Rangers 1622 to Present*, New York, 1998, p. 439
12. Robert H. Scales, *Certain Victory: The US Army in the Gulf War*, Washington D.C., 1993, pp. 26-27
13. U.S. Army, *FM 100-5 - Blueprint for the Air-Land Battle*, 1991, pp. 1-5
14. כוחות שבסיס היציאה שלהם הוא קרוב ככל האפשר לאזור העימות.
15. *FM 100-5 (Operations), 1-1-2*
16. על אופיו של שדה הקרב העתידי ראו: יהושפט הרכבי, *מלחמה ואסטרטגיה*, תל־אביב, 1990, עמ' 134
17. *FM 100-5 (Operations), 2-3*
18. לאחר מלחמת וייטנאם הקים צבא ארה"ב את גדודי הריינג'רס למטרה הזאת. הריינג'רס הפכו לחטיבה עם הקמתם של הגדוד השלישי ושל

מפקדת החטיבה במהלך 1984.

19. על ההיבטים האלה בהקשר לטרנספורמציה ארחיב בהמשך.
20. יש לציין שהתחומים האלה לא נמצאים תחת כותרות מוגדרות.
21. *FM 100-5 (Operations), 2-2*. הדבר הומחש במבצע "חירות לעיראק", כאשר כוחות משוריינים של משמרות הרפובליקה נטשו את עמדותיהם כדי להימנע ממפגש עם כוחות היבשה של ארה"ב שנעצרו בגלל מזג האוויר הקשה וכן כדי לאפשר לדרגי הלוגיסטיקה לחבור עימם. אך ברגע שהכוחות העיראקיים נטשו את עמדותיהם, הם נחשפו לכוחות האוויר האמריקניים, ואלה השמידו אותם.
22. *FM 100-5 (Operations), 2-19*
23. *FM 100-5 (Operations), 2-23*
24. Max Boot, "The New American Way of War", in: *Foreign Affairs* 82, 4, 2003, p. 53
25. *FM 100-5 (Operations), 2-19*
26. *FM 100-5 (Operations), 2-22*
27. *FM 100-5 (Operations), 2-22*
28. עקב סירובה של טורקיה לאפשר לארצות־הברית לפתוח חזית שנייה בצפון עיראק ובמעברת צנחה החטיבה המוטסת 173 באזור הזה והשתלטה עליו. החטיבה הגיע בהיטס אחד היישר מבסיסה באיטליה. פעולתה המוצלחת של החטיבה התאפשרה הודות לשיתוף פעולה הדוק ועילעל עם חיל האוויר ועם כוחות מיוחדים אחרים ששהו באזור.
29. כוחות ראשונים של הדיוויזיה המוטסת 82 הגיעו לערב הסעודית כבר ב־8 באוגוסט 1990. כל הדיוויזיה הייתה ערוכה למגננה ב־14 באוגוסט, פחות משבועיים לאחר הפלישה של עיראק לכוויית. כיום נערך הצבא להעביר חטיבה לכל אזור בעולם בתוך ארבעה ימים.
30. *FM 100-5 (Operations), 2-20*
31. *FM 100-5 (Operations), 2-19-20*
32. www.fas.org/man/dod-101/sys/land/lav.htm
33. Andrew F. Krepinevich, "The Army and Land Warfare: Transforming the Legions", in: *Joint Force Quarterly* Autumn 2002, 77
34. העתידי ראו: www.fas.org/man/dod-101/sys/land/mav.htm JV 2020, 20.
35. Douglas A. של התמרון השולט ראו: MacGregor, *Breaking the Phalanx - A New Design for Landpower in the 21st Century*, Westport, 1997, pp. 36-38